

SVOBODNA SLOVENIJA

ESLOVENIA LIBRE

70 let v Argentini

Leto LXXVII | 14. maja 2018 - Buenos Aires, Argentina | Št. 10

www.svobodnaslovenija.com.ar

Svobodna Slovenija

ROMANJE V LUJÁN OB 70 LETNICI PRIHODA V ARGENTINO

Spet je tu mesec maj. Mesec pomladi na severni polobli, začetek jesenskih dni tu v Argentini. Mesec spominov na težke dogodke. A za Slovence predvsem Marijin mesec, čas cvetja in šmarnic. In za nas, argentinske Slovence, mesec romanja v Luján.

Prvič so Slovenci tja poromali že v decembru 1934. In od takrat se v baziliki Lujanske Matere božje eno nedeljo na leto -z izjemo le enega v vseh teh letih- sliši slovensko petje.

Na romanje pridejo Slovenci iz vseh koncev Argentine, skoraj vsakdo je kdaj v življenju molil pred tremi Marijinimi podobami, ki so nam najbližje: lujanska, brezjanska in svetogorska.

Letošnje romanje je bilo posvečeno predvsem spominu in zahvali na 70 letnico prihoda povojnih beguncev v Argentino.

Že v prvih mesecih po prihodu v Argentino l. 1948 so slovenski duhovniki povabili begunce, da obiščejo Marijo v njenem svetišču v Lujanu in se ji ob prihodu v novo domovino poklonijo. "Ali ne bi bilo prav, da tudi mi, ko smo stopili iz barke, ki nas je prepeljala iz Evrope, gremo k luhanski Mariji kot na Brezje, zahvalit se za milost srečne priplovice in še bolj - priporočiti se za sreče v novem svetu pri graditvi naše nove bodočnosti?" Takrat romarji še sanjali niso o lastnem avtomobilu, zato so 60 km. do Lujana prevozili skupaj na vlaku, ki so ga v ta namen najeli in je odšel "iz postaje Plaza Once v nedeljo okrog 7. (stane tja in nazaj 2 ½ pesa)". Romarji so se zbrali okoli glavnega oltarja, tja so postavili obe banderi z brezjansko in svetogorsko Marijino podobo in pa svileno slovensko zastavo; pozdravil jih je g.

Janez Hladnik. Romarsko sveto mašo v slovensčini je ob 10. pri oltarju Lujanske matere božje vodil g. Orehar, popoldan ob 16. so pa pred Marijo molili litanije in peli slovenske pesmi.

In procesija? Takrat se je procesija Slovencev vila zjutraj iz železniške postaje do bazilike, pa spet zvečer nazaj.

70 let potem Slovenci še vedno vsako leto obiščemo Marijo, da jo počastimo, se ji zahvalimo, da jo prosimo. Tistih prvih beguncev je danes še nekaj, a spremljamo jih njihovi potomci. Ni več slovenskih vlakov do Lujana, tudi ne njihovih naslednikov "skupnih avtobusov", s katerimi smo se dolga leta potrpežljivo vozili; danes se hitro in udobno pripeljemo po avtocesti v lastnih avtomobilih.

Letošnje romanje je vodilo geslo "Zvestoba Bogu po Mariji".

Že v soboto se nam je napovedalo lepo vreme: po dveh dolgih tednih dežja je prvič posijalo sonce. V nedeljo smo se ob 10. že napolnili ogromno baziliko in skupaj začeli dan pri romarski sveti maši. Med pridigo nas

Slike Marko Vomberger

je delegat dr. Jure Rode spomnil na dogodke izpred 70 let. Kako so slovenski begunci prihajali v Argentino z lesenimi zaboji, v kate-

rih ni bilo zemeljskega bogastva, prinesli so pa s seboj ljubezen do vere in do življenja. Med sv. mašo je navdušeno pel "lujanski" moški zbor, kateremu se vsako leto pridružijo novi, mladi pevci. Na orgle jih je spremljala Andrejka Selan Vomberger. Mašo je vodil napovedovalec Janez Filipič, berili sta brala Luči Ayerbe Rant in Marjan Vomberger, predsednika mladinskih organizacij. Oltar sta -prav tako kot pred 70 leti- krasili obe "naši" Mariji, brezjanska in svetogorska, zraven je stala slovenska zastava.

Po sveti maši je za romarje čas srečanja. Okolico bazilike preplavimo Slovenci, ki se družimo ob avtomobilih v parku ali v bližnjih barih in restavracijah, ob 13.45 se pa spet zberemo v baziliki za popoldansko pobožnost.

"Spet kliče nas venčani maj", smo zapeli popoldan v cerkvi. Letos nas je z lepimi razmišljanji nagovoril msgr. Mirko Grbec, nato smo se pa zvrstili v tradicionalno procesijo, v kateri smo s križem in zastavami na čelu ter Marijinimi podobami med romarji skupaj v molitvi obkročili lujanski trg. Ob vrnitvi v cerkev smo peli litanije Matere božje, "prosi za nas" je bila enotna prošnja neštetihi grl. Njenemu brezmadežnemu srcu smo se tudi letos posvetili in prejeli blagoslov. Za konec je vso baziliko preplavila mogočna in pričakovana "Marija skoz' življenje" - naša romarska himna, ob kateri gotovo vsak vsaj malo zatrepeta in upa, da bo nebeška mati gotovo poslušala naše kliče in uslišala to glasno petje!

Mariana Poznič

58 LEPIH IN PLODNIH MAJEV V SLOVENSKEM DOMU V KARAPAČAJU

Že lani, če se spominjate, se je za ta čas obetal jesensko, slabo vreme. Letos ni bila izjema: kot po predpisih smo že konec aprila sledili vremenski napovedi iz raznih virov in vse je kazalo, da se bo nebo dobesedno zlilo nad zemljo...

Kljub slabi napovedi smo se skorajžili, se kakor junak Quijote spravili na pot priprave in izvedbe naše obletnice in končno uspeli do cilja... 06. 05. 2018.

Nedelja je bila navsezgodaj res sivo, jesensko orisana. Kljub slabemu vremenu je prišlo kar precej prijateljev, članov in gostov na naše praznovanje v Karapačaj, kar nam je pomagalo, da je bilo vzdušje pravo.

Najprej smo se zbrali na dvorišču doma za dviganje argentinske in slovenske zastave ob petju himen. Naknadno je pozdravila podpredsednica doma, ga. Marta Vodnik Jan in povedala, katere dejavnosti se vršijo v domu ter izrazila željo za dolgo bodočnost.

Sledila je sveta maša, ki jo je daroval naš dušni pastir dr. Jure Rode za žive in rajne rojake iz okraja. Moram omeniti, da je bila skupna molitev uslišana, ker smo skozi okna lahko videli prve žarke sramežljivega sonca.

Navzoče smo po sveti maši pogostili z medicino in slaniki, med tem so pa mladi pripravili dvorano za kosilo.

Na dvorišču se je zbrala lepa družina, a ko je bila prava ura niti ni bilo potrebno posebno udeležence sklicati na kosilo saj si sami

vedeli, da je treba nadaljevati pogovor ob pogrnenih mizah.

Po kosilu smo bili deležni kratke čik pavze; na dvorišču je bilo vse bolj vetrovno a po sreči smo imeli vse predvideno ... torej nazaj v dvorano.

Prišla je napovedana ura za popoldanski program. Najprej je pozdravil predsednik Zedinjene Slovenije, inž. Jure Komar, ki nam je čestital ob našem slavlju; končno pa še pozdravne besede predstavnice Veleposlaništva Republike Slovenije v Argentini, svetovalka Petre Česen Čatar. Obema smo se zahvalili za lepe besede in izrečene želje.

Kakor vam je prav gotovo znano, je Karapačajski oder začel z delovanjem že leta 1966. V tem času so uprizorili mnogo iger, mnoge so tudi ponovili po drugih slovenskih domovih.

Tokrat so se odločili, da predstavijo komedijo o meji med norostjo in manipulacijo: "Fiziki"

»Fiziki« je ena najbolj znanih iger švicarskega dramatika Friedricha Dürrenmatta. Napisa-na je bila leta 1961, uprizorjena pa leta 1962 - v času, ko je bila hladna vojna med vzhodom in zahodom na vrhuncu in je pretila nevarnost uporabe jedrskega orožja.

Torej, priznam, da se je težko sprijazniti s tem, da bi ob kriminalki človek doživel pravi smeh a verjemite mi, da je prava komedija obdarovana z norostjo. Režija je bila na skrbi Frida Klemen in Jožeta Jana in uprizoritev je bila res genialna.

Omenjena gospoda sta imela pod svojim vodstvom kar štirinajst igralcev (vsaj v začetku igre, saj jih potem kratkomalo nekaj kar zmanjka zaradi težkih, neprijetnih in nesrečnih dogodkov ...)

Pri tej igri so sodelovali: Jože Jan (pacient Johann Wilhelm), Ani Klemen Boltežar (glavna sestra), Marta Vodnik Jan (zdravnica), Jože Korošec (pacient Herbert Beutler), Lenči Klemen Komar (bolniška sestra), Adriana Albano (gospa Lina Rose), Marjan Boltežar (policist), Tone Komar (pacient Ernest Ernesti), Jure Komar (glavni strežnik), Filip Komar (strežnik), Janez Žnidar (misijonar Rose), Cecilia Vázquez Klemen (hčerka Line), Martin Jeretina (sodni zdravnik) in Frido Klemen (kriminalni inšpektor). Luči in zvok je imel na skrbi Emil Jan, maskiranje Ani Senovršnik, program je oblikoval Andrej Žnidar, scenski prostor sta pa pripravila Veri Žnidar in Frido Klemen.

Igra je bila nora in duhovita, res imenitna, polna fizike in tajnih prizorov. Veliko vaj je bilo treba, da je tako lepo izpadla. In to se je poznalo. Če ste po tem mojem poročanju morda malce v dvomu, ali vas zanima vedeti, kaj se sploh skriva za Fiziki prosim ne dvomite več, ponovitev igre bo v domu v soboto, 19. maja, ob 19:00 uri.

Člani odra se iskreno zahvalijo Uradu Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu za prejeto podporo in sofinanciranje obeh predstavitev.

Po igri je bila na razpolago večerja; kar precej ljudi je ostalo v domu, nekateri so klepetali, drugi se primerno okrepčali in tako je minil lep dan in lep večer.

Končno bi se radi zahvalili vsem, ki so pomagali pri slavlju: najsibo za kosilo, za postrežbo, za program, za šopke, za pripravo prostorov; vsem prisrčna hvala!

Ohranjanje slovenskega jezika in slovenske kulture je vrednota, ki se splača obdržati, je dobrina, ki je ne smemo zavreči. To skušamo pri nas, v Karapačaju: vsak na svoj način in po svojih močeh, nekateri bolj zavzeto, drugi manj...ampak vsi, skupaj, kot se spodobi.

Veseli bomo, če nas boste ponovno obiskali na 59. obletnici doma v Karapačaju naslednje leto ... Do takrat pa nasvidenje!

Damijan Ahlin

KOLEDAR

19. maja ob 17:30 do 19:30

SKA: film »Revolucionar v talarju«, o Janezu E. Kreku v Slovenski hiši

19. maja ob 19:00 do 21:00

Ponovitev igre "Fiziki" Slovenski dom Carapachay

19. maja ob 21:00

Validom – veselica v Slomškovem domu

20. maja ob 09:00 do 17:00

58. obletnica Slovenskega doma v San Martinu

24. maja

Praznik Marije Pomagaj Mladinska maša v Slovenski hiši

OSEBNE NOVICE

ROJSTVO

V četrtek, 10. maja, se je rodila **Ljubi Milena Skale**. Srečo ob rojstvu prvorojenke bi rada z vami delila starša **Sebi in Daniela Pajon Servian**.

KRST

V soboto, 12. maja 2018, je bila v Parroquia Nuestra Señora de la Medalla Milagrosa v Adrogueru krščena **Kamila Poglajen**, prvorojenka **Aleksandra in Gabriele, roj. Lavagnino**.

Čestitamo mladima družinama ob teh veselih družinskih dogodkih!

POROKA

V nedeljo, 6. maja, sta v stolnici Santos Justo y Pastor med daritvijo svete maše sklenila zvezo sv. zakona **Monika Oblak in Lucas Lamanna**.

Priči so bili **Marta in Feliks Oblak** ter **Elsa Guido Lamanna**. Poročil pa ju je duhovnik Roberto Scardamaglia.

Želimo jima blagoslova na novi poti!

JEZIKOVNI OREŠČEK

“Ukradena denarnica...”

GOSPOD NOVAK: Dober dan, gospod policist. Rad bi prijavil krajo denarnice.

POLICIST: Izvolite, izpolnite, prosim, ta obrazec. Kaj ste pa imeli v denarnici?

GOSPOD NOVAK: Gotovino! In to ne malo! Odkar so izdali **bankovce** za 1000 pesov, se mi ni treba več tihotapiti z žepi, polnimi denarja, da bi plačal **letalsko vozovnico**. Veste, z ženo bi rada šla julija v Slovenijo, zdaj pa ne vem, kako bo. Tistih nekaj **kovancev** ne bom pogrešal, ampak **kartice! Debetno in kreditno kartico, kartico zdravstvenega zavarovanja, kartico SUBE ...** Joj, tudi **Easyjevo kartico zvestobe** so mi ukradli! Ni nama še uspelo unovčiti vseh točk, veste, žena pa je hotela nov palični mešalnik. Tudi **voziško dovoljenje** sem imel notri in razne **izkaznice; osebno izkaznico, člansko izkaznico** za knjižnico in za Megatlon ... Je rekla žena, da bi bilo dobro, če bi malo shujšal, pa sem se včlanil. Cel kup **vizitk**, seveda, od zobozdravnika do frizerja, in **računov**. Pa še nekaj raznoraznih lističev, na primer **vozovnico za vlak**, sva bila z ženo v Mar del Plati pred kratkim, veste ... **Vstopnico za kino**, a ste že videli ta novi slovenski film, Ivana? Morate, res je dober! ... Potem **parkirni listek**, nesramneži ti še v nakupovalnih središčih zaračunajo parkirnino! ... Pa **nakupovalni listek ...**

POLICIST: Dobro, dobro, gospod. Napišite samo, koliko je bilo gotovine, kartice pa prekličite, a prav? Če izvemo kaj, vas pokličemo.

Tjaša Lorbek

NAŠ POGOVOR | Renato Podbersič

Študijski center za narodno spravo je začel s svojim delovanjem maja 2008. Naša naloga je raziskovanje polpretekle slovenske zgodovine, s poudarkom na proučevanju vseh treh totalitarizmov, ki so bili prisotni v slovenskem prostoru: fašizma, nacizma in komunizma.

Zbiramo in proučujemo dokumente, zgodbe in spomine pričevalcev tistega časa, objavljamo raziskave in zbrana pričevanja, pripravljamo posvete in razprave na temo slovenske zgodovine 20. stoletja, vključujemo se v vzgojno izobraževalni proces ter se povezujemo s sorodnimi institucijami v Evropi in po svetu. S svojimi raziskavami in delovanjem skušamo dopolniti razumevanje dogodkov polpretekle zgodovine, ki so zaznamovali slovenskega človeka, in osvetliti še neraziskane ter pogosto zamolčane teme.

Tako se nam na svoji spletni strani predstavlja SCNR (po kraticah v angleščini Study Center for National Reconciliation). Član tega Centra je tudi dr. Renato Podbersič, zgodovinar, ki nas je »delovno« že obiskal tu v Argentini in svoje prispevke večkrat objavlja v tem časopisu.

Renato, kako je nastal Študijski center, katero je njegovo poslanstvo?

Študijski center za narodno spravo je nastal spomladi 2008, torej praznujemo deseto obletnico. Razvil se je iz Sektorja za popravno krivic in narodno spravo, ki je dotlej deloval v okviru Ministrstva za pravosodje. Za ustanovitev si je precej prizadeval dr. Lovro Šturm, takratni minister za pravosodje v prvi vladi Janeza Janše. Prvi direktor Študijskega centra je bil dr. Milko Mikola, ki pa se je kmalu upokojil, zato je vodenje prevzela dr. Andreja Valič Zver. Podobne centre oz. ustanove imajo tudi v drugih evropskih državah, zlasti tistih z izkušnjo komunizma, pa tudi na Švedskem in Nizozemskem. Tam so bile podobne institucije, kot je naš Študijski center, ustanovljene veliko pred nami. Na Poljskem ima Inštitut za nacionalni spomin več kot 1600 zaposlenih. Ne gre zgotoviti za zgodovinarje, ampak tudi pravnike, filozofe, psihoterapevte. Sprava je namreč celosten proces.

Slovenija je edina država v EU, ki je doživela vse tri totalitarne režime, fašizem, nacionalsocializem in komunizem. Zato je dejavnost na SCNR usmerjena v raziskovanje različnih oblik nasilja ter kršenja temeljnih človekovih pravic in svoboščin, ki so jih povzročili totalitarni sistemi v Sloveniji v 20. stoletju. Zbiramo tudi pričevanja političnih zapornikov, izgnancev, disidentov in drugih žrtev totalitarnih režimov ter njihovih svojcev. S tem ustvarjamo bogat arhiv. Izdajamo tudi knjige oz. publikacije, do danes že več kot 25. Organiziramo tudi konference, posvetovanja, predstavitve knjig in predavanja o nasilju totalitarnih sistemov ter kršenju človekovih pravic v 20. stoletju.

➤ **Pred nekaj leti si bil na obisku v Argentini, kaj te je sem pripeljalo, kaj si raziskoval?**

Res je, ob koncu novembra in v začetku decembra 2013 sem bil z nekaj prijatelji (dr. Jože Možina, dr. Tamara Griesser Pečar, Tino Mamič) na obisku v Argentini. Neprecenljiva izkušnja! Ob tej priložnosti bi se še enkrat rad zahvalil vsem rojakom, ki so nas takrat prijazno sprejeli, tako v Buenos Airesu kot tudi v Barilochah. Še posebej gospe Alenki Prijatelj in gospe Lučki Kralj Jerman velik boglonaj za vse gostoljubje. Takrat smo predvsem zbirali oziroma snemali pričevanja, imeli pa smo tudi predstavitev našega dela. Zlasti mi je ostalo v spominu srečanje v domu San Justo, po nedeljski sv. maši. Kar nekaj naših posnetih pričevanj je bilo potem predvajanih v oddaji »Moja zgodba«, ki jo redno pripravlja Radio Ognjišče. Pravzaprav je v Argentini nastala tudi danes kulturna oddaja Pričevalci, ki jo na TV Slovenija redno pripravlja dr. Jože Možina in dosega visoke gledanosti. Prve pričevalce je Jože posnel prav v Argentini!

Poleg tega smo takrat v Argentini pridobili tudi pričevanja, ki so nam prišla v poštev pri naših raziskavah, predvsem glede druge svetovne vojne in revolucije na Slovenskem. Imeli smo tudi vpogled v arhivske dokumente, ki jih hranijo rojaki in ustanove v Argentini. Nenazadnje, stkali smo številne prijateljske vezi, ki nas spremljajo še danes.

➤ Kakšni pa so tvoji načrti za bližnjo prihodnost?

Vsekakor se želim posvečati podobnim raziskovalnim temam kot doslej, torej judovstvu, cerkveni zgodovini in tudi prvi svetovni vojni. Saj sem po rodu iz Vrtojbe, ki velja za najbolj porušeno vas na območju soške fronte. To me je zaznamovalo! Poleg tega nadaljujem z zbiranjem dokumentov in pričevanj o revolucionarnem nasilju, predvsem na Primorskem. Namen imam izdati knjigo, ki bi pokrila Zgornje Posočje in Idrijsko-Cerklijsko območje. Ta je že v nastajanju. V načrtu pa imam še nekaj znanstveno-kritičnih izdaj različnih dnevnikov oz. spominskih zapisov pomembnih goriških žena in mož. Za bližnjo prihodnost tako najavljam izdajo dnevnika Iva Brica (1896–1943) iz Dornberka, gospodarstvenika in kulturnika, preganjanca pod fašizmom ter eno prvih žrtev komunistične revolucije na Goriškem.

Tako se je s Svobodno Slovenijo pogovarjal Renato Podbersič, daljši intervju z njim je pa bil 29.4.2018 objavljen v tedniku Družina. Pogovor z novinarjem Ivom Žajdelo priporočamo v branje, najdete ga na www.druzina.si

SLOVENSKI DOM SAN MARTÍN
58. OBLETNICA
 Nedelja, 20. maj 2018
 Vsi lepo vabljeni!

SLOVENSKI DOM SAN MARTIN - Ramón Carrillo 2362 - San Martín
 S PODPORO URADA VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE ZA SLOVENCE V ZAMEJSTVU IN PO SVETU.

SPOMINSKA PROSLAVA
 Nedelja, 3. junija 2018, ob 10:00
 v Slovenski hiši.

Antonio Podržaj e Hijos S.R.L.

Diagonal 160 Nº 5776
 Villa Loma Hermosa (1657)
 Buenos Aires, Argentina

Tel / Fax: 54 (11) 4769-0581 / 1653
antonio@podrzaj.com.ar
www.podrzaj.com.ar